

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 13.12.2013

Foredrag til kongelig resolusjon om Verneplan for skog

1. FORSLAG

Miljøverndepartementet (MD) tilrår med dette opprettelse av 4 nye naturreservater i skog i medhold av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).

Alle områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog. Tiltrådingen omfatter ca 17 km² nytt verneareal, hvorav ca 13 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Strønes naturreservat (utvidelse), Trøgstad kommune, Østfold fylke
2. Fjella naturreservat (utvidelse), Rakkestad og Marker kommuner, Østfold fylke
3. Nordre Brynsåa naturreservat, Øyer kommune, Oppland fylke
4. Ytre Lauvrak naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder fylke

1.1. Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

De foreslåtte naturreservatene omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edlere treslag med stor variasjonsbredde i naturtyper og høgt biologisk mangfold. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Vern av de foreslåtte naturreservatene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i Prop. 1 S (2012-2013) Miljøverndepartementet, Verdens naturvernunion (IUCN) og konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46 1.ledd.

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som bl.a. ”Eit representativt utval av naturtypene i skog skal vernast for kommande generasjonar. Mangfaldet av naturtypar i skog skal takast vare på eller gjenoppsettast innanfor sitt naturlege utbreiingsområde, og slik at alle stadeigne arter førekjem i levedyktige bestandar. Det genetiske mangfaldet og viktige økologiske funksjonar og tenester skal takast vare på”.

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep (hogst, hyttebygging, kraftlinjer m.m.), gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c.

1.2. Vurdering i forhold til naturmangfoldloven kap II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen.

De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i områdene som omfattes av foreliggende verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger, jf. blant annet "Lokalitetsdatabase for skogområder". I områdene er det registrert viktige verneverdier, inkludert viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under beskrivelsen av de enkelte områdene.

Verneforslagets effekt på naturverdiene er vurdert. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. For enkelte aktiviteter vil det være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i områdene. MD vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

MD anser at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener MD at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Virksomheter som kan tillates i områdene blir nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriftene, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil kunne vurderes med hensyn til samlet belastning i verneområdene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan bl.a. lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med dispensasjonssøknader etter verneforskriftene.

1.3. Verneverdier

Etter Miljøverndepartementets vurdering tilfredsstillende alle områdene de krav som naturmangfoldloven § 37 setter til områder som skal vernes som naturreservat.

Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Skogområdene i denne tilrådingen omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og stort artsmangfold.

Vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under omtalen av de enkelte områdene.

1.4. Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad i forbindelse med bl a skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv.

Det er veier i noen av de foreslåtte verneområdene. Det inngår eksisterende kraftledninger i område nr. 1. Verneforslaget omfatter ikke areal som inngår i kjente planer om utbygging av vindkraft eller vannkraft, eller kjente planer om bygging av nye kraftlinjer. Det er ikke kjent utnyttbart vindkraft- eller vannkraftpotensiale i noen av områdene.

1.5. Planstatus

Arealet i verneplanen er LNF-områder i kommuneplaner.

2. SAKSBEHANDLING

2.1. Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for skogvernarbeidet har vært bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St.meld. nr 46 (1988-89) *Miljø og utvikling*, St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av skogvernet fram mot år 2000*. Et viktig grunnlag for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, hvor det ble lagt fram en strategi for økt skogvern.

2.2. Saksbehandlingsprosesser

Områdene som foreslås vernet har ulik historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser. Områdene inngikk opprinnelig i følgende tilråding fra Direktoratet for naturforvaltning (DN)/Miljødirektoratet til MD:

- Område nr. 1: DNs tilråding til MD av 30.3. 2012.
- Område nr. 2 og 3: DNs tilråding til MD av 21.9.2012.
- Område nr. 4: Miljødirektoratets tilråding til MD av 24.9.2013.

For detaljerte omtale av saksbehandlingsprosesser med bl.a. tidspunkt for høringer vises til de nevnte tilrådinge fra DN/Miljødirektoratet.

2.3. Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Grunneierne oversender tilbud om vern til vedkommende fylkesmann. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider fylkesmannen forslag til

verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter/befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1. Forskrifter

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til naturmangfoldloven og ny mal for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og også ut fra et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Der det dreier seg om utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås at verneforskriftene for de eksisterende reservatene endres slik at de nye reservatene omfatter både de eksisterende reservatene og utvidelsesarealene.

MD vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern som er inngått med grunneiere.

4. OPPHEVING OG ENDRING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Verneforslaget omfatter forslag om utvidelse av 3 eksisterende verneområder.

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift av 11.12.1981 nr. 4726 om fredning av Strønes naturreservat, Trøgstad kommune, Østfold fylke.
2. Forskrift av 22.12.1978 nr. 0017 om fredning av Storelimosen naturreservat, Marker kommune, Østfold fylke.
3. Forskrift av 22.12.1978 nr. 0012 om fredning av Svenken naturreservat, Rakkestad kommune, Østfold fylke.

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. Kostnader til vern og forvaltning av områdene blir dekket innenfor Miljøverndepartementets eksisterende budsjettammer. Dette gjelder utgifter knyttet til bl.a. erstatningsoppgjør, oppsyn, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplan og trykningsutgifter.

Gjennom behandlingen av Prop 1 S (2009-2010) ble det besluttet å innføre lokal forvaltning av verneområder. Nasjonalparker og andre store verneområder forvaltes nå lokalt av nasjonalpark-/verneområdestyrer. Naturreservatene som nå foreslås vernet, er i kategorien *små verneområder*, jf omtalen i Prop 1 S (2009-2010).. Miljøverndepartementet vil komme tilbake til implementering av lokal forvaltning for denne type *små verneområder*.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til lokale og regionale høringsinstanser, jf. omtale i kap. 8, har følgende sentrale høringsinstanser hatt verneforslagene på høring:

Sentale høringsinstanser: Sametinget, Reindriftsforvaltningen, Statens vegvesen, Telenor ASA, Netcom, Kommunenes Sentralforbund, Norges Teknisk Natur-vitenskapelige Universitet, Institutt for biologi, Bergvesenet, Forsvarsbygg, Norges Vassdrags og Energidirektorat, Næringslivets Hovedorganisasjon, Kommunal- og regiondepartementet, Statens Landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Kommunenes sentralforbund, Norges Skogeierforbund, Norges Idrettsforbund,

Norskog, Reiselivsbedriftenes landsforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norsk Industri, Norsk Biologiforening, SABIMA, Universitetet i Oslo Natur-historisk museum og botanisk hage, Statnett SF, Norges fjellstyre-samband, Norsk Zoologisk Forening, Verdens naturfond, Riksantikvaren, AVINOR AS, Luftfarts-tilsynet, Norges Bondelag, Den Norske Turistforening, Friluftsrådene Landsforbund, Norsk Sau og Geit, Norges Naturvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Orienteringsforbund, Natur og Ungdom, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, Universitetet i Bergen, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Oljedirektoratet, Norges Geologiske Undersøkelser, Statkraft SF, NHO Reiseliv, Sametinget, Bergvesenet, Norges Vassdrag og Energidirektorat, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Orkideforening, Norges Handicapforbund, Norsk Institutt for Skogforskning, Kystdirektoratet, Vegdirektoratet, Statskog SF, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NINA, Universitetet i Oslo Biologisk Institutt, Universitetet i Tromsø, NTNU Vitenskapsmuséet, Universitetet for Miljø og Biovitenskap, Statens kartverk, NSB Hovedadm. Norges Luftsportsforbund, Norsk Botanisk Forbund, Botanisk museum, Norges Miljøvernforbund.

Alle departementer har hatt verneforslagene på foreleggelse.

7. GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

Høringsuttalelsene er oppsummert i kap. 8 under omtalen av hvert enkelt område.

Under dette kapitlet tas opp uttalelser om generelle forhold knyttet til verneforslagene. Da høringene omfattet mange områder utover de 4 områdene som her foreslås vernet, gjelder kommentarene i kap. 7 i ulik grad de 4 områdene i dette verneforslaget.

7.1. Miljødirektoratets kommentarer til generelle merknader til avgrensningen

Noen høringsuttalelser tar opp at arronderingen av noen av de foreslåtte verneområdene ikke er god nok, og det bes om at avgrensningen endres. For de områdene som er framkommet gjennom ordningen med frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. Dersom grunneiere ikke har vært villig til å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbudene ikke har omfattet alt areal som har vernekvaliteter, setter dette rammer for hvordan verneområdene kan avgrenses. Det er ikke mulig innenfor rammen av frivillig vern å ta inn areal som miljøforvaltningen kunne ønske inngikk i verneområdene, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne. Dersom det på et seinere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med utvidelse tas opp igjen. Dette er allerede skjedd i flere områder vernet gjennom frivillig vern.

7.2. Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratets gjennomgang av innholdet i verneforskriftene og kommentarer til noen av de temaer som er tatt opp i høringene.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablert plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om "nødvendig motorferdsel" skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtelses- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner, som er i bruk på vernetidspunktet er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil ny verneforskrift omfatte hele området. For disse arealene vil det kunne medføre større endringer i forhold til eksisterende verneforskrift.

Restriksjonsnivå generelt

Miljødirektoratet legger til grunn at jakt og fiske normalt kan utøves i skogreservater i Norge, og ser ikke grunn til å foreslå endringer i forhold til dette. Miljødirektoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Leting etter mineralske ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriftene bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske ressurser og ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak samt tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Miljødirektoratet vil presisere at verneforskriftene ikke forbyr ferdsel i verneområdene, men at det er et generelt forbud mot motorisert ferdsel. Eventuelle unntak fra dette forbudet er tatt inn i § 6 i verneforskriftene.

Miljødirektoratet vurderer at det ikke bør gjøres et generelt unntak i verneforskriftene for de tiltak Direktoratet for mineralforvaltning lister opp, men at det må tas stilling til dette i hvert enkelt tilfelle der dette er aktuell problemstilling.

Spørsmål om åpning for vedlikehold og eventuell ferdsel kan vurderes i områder med konkrete installasjoner. Miljødirektoratet viser til at verneformålet i naturreservater er å bevare naturen mest mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som vil være i strid med dette overordnede målet. Det er således ikke aktuelt å gi en generell åpning for leting etter mineralske forekomster med tanke på utnytting i et eventuelt fremtidig naturreservat.

På denne bakgrunn vil Miljødirektoratet ikke vurdere endringer i den generelle malen for verneforskrifter.

Motorferdsel

Generelt skal muligheter for bruk av motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad. Etter vurderinger fra sentrale myndigheter er det likevel åpnet for direkte unntak for enkelte former for motorferdsel i naturreservater.

Noen høringsparter har fremmet ønske om at det åpnes for bruk av lett terrenggående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og at det ikke settes krav til at det skal være beltekjøretøy. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av storvilt (elg og hjort) i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet etter § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk og jernhest. En eventuell bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter § 7. Slike tillatelser bør normalt styres til fastlagte traseer. Fastsetting av trase bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøscooter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt være vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

Start og landing med luftfartøy

Forsvarsbygg foreslår at formuleringen: ”herunder start og landing med luftfartøy” tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn. Bakgrunnen for forslaget er at alle verneområder med forbud mot start og landing med luftfartøy markeres på Forsvarets flykart som benyttes under flyving. Flykartene inneholder stor mengde tematisk flyinformasjon, og framstilling av «unødvendig» informasjon bidrar til ytterligere å overlesse flykartene.

Det foreslåtte forbudet i § 6.4 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater. Forbudet er generelt og ikke rettet mot spesielle virksomheter. Miljødirektoratet vurderer det ikke som hensiktsmessig å knytte forbudet til særskilte aktiviteter. Hensikten med forbudet er å redusere den motoriserte ferdselen i et naturreservat til et minimum for å unngå unødig forstyrrelse på dyrelivet. Bak denne bestemmelsen ligger en økosystemtankegang der hensynet til dyrelivet som en del av dette skal ivaretas. Dyrelivet er dessuten en selvstendig del av verneformålet. I verneforskriftene for naturreservater er det også satt et generelt forbud mot forsvarets øvingsvirksomhet inklusive motorisert ferdsel. Slik virksomhet skal i all hovedsak foregå utenfor verneområder. Det synes ikke hensiktsmessig at det enkelte verneområde skal gås gjennom for å vurdere om det er realistiske landingsmuligheter for luftfartøy, for derigjennom å ta stilling til om den enkelte verneforskrift skal ha med en slik bestemmelse om start- og landingsforbud. Over tid vil det dessuten i de fleste naturreservatene som i dag er dekket med skog, kunne oppstå endringer som gjør det mulig å foreta landinger med helikopter. Start og landing med luftfartøy er uønsket i naturreservatene, og dette bør både tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften. Dette klargjør derfor et forbud som både sivil og militær luftfart må forholde seg til. Miljødirektoratet kan ikke se at et slikt forbud vil gi andre konsekvenser for Forsvaret enn tilsvarende forbud i andre naturreservater, og tilrår derfor ingen endring av forskriften på dette punktet.

Forbud mot større arrangementer

Flere høringsparter har kommentarer til det generelle forbudet mot idrettsarrangementer i verneforskriftene. Miljødirektoratet vurderer det som viktig at denne typen aktivitet i verneområder kan kontrolleres av forvaltningsmyndigheten, slik at man kan unngå sårbare områder og sårbare tidsperioder. Ulike typer natur vil ha ulik grad av sårbarhet, dette vil også variere etter tidspunkt på året. For enkelte områder med kjent aktivitet er det gitt adgang til idrettsarrangementer i tråd med forvaltningsplan, for øvrige større verneområder inngår i

forskriften at det etter søknad kan gis dispensasjon for slike aktiviteter. Direktoratet ønsker ikke å endre på denne bestemmelsen.

Forbudet omfatter ikke mindre grupper, men er tenkt for større idrettsarrangementer hvor omfanget av ferdselen kan være uheldig for verneformålet. Miljødirektoratet mener slike arrangementer bør være søknadspiktig slik at man har muligheten til å stille vilkår. I områder hvor det er kjente arrangementer (for eksempel årlige arrangementer) kan det gis retningslinjer for dette i en forvaltningsplan. Utgangspunktet må imidlertid være at store arrangementer fortrinnsvis legges utenfor verneområder.

Organisert turvirksomhet til fots inklusive guidet virksomhet (kommersiell og ikke-kommersiell) er tillatt og kommer ikke inn under den aktuelle bestemmelsen. En turmarsj, en bruk som normalt har et noe større omfang, er likevel en aktivitet som kommer inn under denne bestemmelsen.

Terrensykling

Norsk organisasjon for terrensykling (NOAS) har kommet med en uttalelse der det blir konkludert med at slitasje fra sykling på veg eller sti er liten og ikke er mer varig enn slitasje fra fotgjengere. Organisasjonen tilrår at det blir tillatt med sykling på alle eksisterende veier og stier hvor det ikke er kunnskapsbaserte grunner til å legge restriksjoner på aktiviteten.

Miljødirektoratet vurderer at sykling utenfor stier og løyper ikke er ønskelig i verneområder, men at det etter en konkret vurdering kan det åpnes for sykling langs eksisterende stier og veier. Ulike typer natur vil ha ulik grad av sårbarhet, dette vil også variere etter tidspunkt på året. De stiene og veiene som det tillates sykling langs, må avmerkes på vernekartet slik at det går klart fram hvilke traseer som kan benyttes til dette formålet.

Utsetting av saltsteiner

Statens Landbruksforvaltning påpeker for en rekke områder at verneforskriften åpner for beiting, men ikke for utsetting av saltsteiner for beitedyra.

Miljødirektoratet viser til at for de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene i særlig grad, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning i forhold til verneverdiene, og for disse områdene åpner ikke forskriftene for dette. I et område med mye sumpskog foreslås at beiting med husdyr ikke tillates på grunn av stor fare for tråkkskader, men at utsetting av saltsteiner likevel tillates av hensyn til hjortevilt.

Miljøverndepartementets kommentarer til generelle forhold

Motorferdsel på barmark

Det vises til at det i verneforskriftenes § 7 er åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor de foreslåtte verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold knyttet til både fredete og ikke-fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet. Forskriftenes punkter vedrørende kulturminner, er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Miljøverndepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

Kraftlinjer

MD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

På bakgrunn av dette mener Miljøverndepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av de enkelte områdene i kapittel 8.

Forskriftene: MD har foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak er av teknisk art.

MD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets vurderinger i kap. 7.

8. MERKNADER TIL DET ENKELTE OMRÅDE

1. Strønes naturreservat (utvidelse), Trøgstad kommune, Østfold fylke.

Utvidelsesareal 96 daa, hvorav 96 daa produktiv skog. Nytt totalareal 170 daa, hvorav 170 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Forslag om opprettelse av Strønes naturreservat ble første gang fremmet i 1979 som del av verne-plan for edelløvskog i Østfold. Verneforslaget ble den gang vesentlig redusert etter høring ved at de nedre deler av området ble tatt ut. Foreliggende forslaget til utvidelse sammen med ekisterende reservat tilsvare det opprinnelige verneforslaget fra 1979 med tillegg av ytterligere arealer i vest.

Området utgjør et skogkledd ravinelandskap som skråner ned mot Øyeren. Øvre deler er dominert av edellauvskog, mens de nedre deler også har et stort innslag av gran. Verneforslaget omfatter også en del sumpområder i Øyeren.

Strønes ligger rett inntil Øyerens østre bredd, like ved Mønster bru, og består av en sandholdig leiravsetning som utgjør et større ravinelandskap. Reservatet grenser til tidligere beite, dyrket mark og lågurtgranskog.

Skogen består av gråor- heggeskog, gråor askeskog, alm-lindeskog og noe lågurtgranskog. Strønes er det største sammenhengende området i fylket med denne type edelløvskog. Tresjiktet er nokså kompakt. Alm dominerer tresjiktet, og det finnes alm med dimensjoner opp til 1-2 m³. Gran finnes først og fremst på ryggene i ravinelandskapet. Busksjiktet er tildels dårlig utviklet og kan tildels mangle enkelte steder. Dette er best utviklet i de delene som har gråor-heggeskog.

Feltsjiktet består av en rekke arter, og vanlige arter er blåveis, skavgras, gjøksyre og strutseving. Skogen har tidligere blitt drevet med tanke på utnyttelse av edelløvskogen, men den har stått tilnærmet urørt de siste 50 årene. På begynnelsen av 90-tallet ble en del gran hogd som et skjøtselstiltak for å favorisere edelløvskogen.

Når det gjelder mangler i skogvernet, bidrar området å dekke opp mangler av intakte forekomster av rike skogtyper (edellauvskog). Formålet med naturreservatet er å bevare et biologisk rikt skogområde i et intakt ravinelandskap med de naturlig forekommende naturtyper, arter og økologiske prosesser. Området omfatter blant annet fylkets største sammenhengende parti med alm-lindeskog og gråor-askeskog.

Inngrepstatus: Eksisterende veiadkomst til tre hytter vil bli berørt av forslaget. En av disse har i dag adkomst via eksisterende reservat. Selve hyttetomtene er ikke inkludert i reservatet. En av hyttene har i tillegg båt plass som blir liggende inne i det utvidede reservatet.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, kommune, fylkeskommune samt til Østfold Skogselskap, Østfold fylkeslandbruksstyre, Haldenvassdragets Skogeierforening, Viken Skog, Østfold bonde- og småbrukerlag, Fortum Distribusjon as, Naturvernforbundet i Østfold, NJFF Østfold, Østfold okrets, Norsk Ornitologisk forening Østfold, Østfold Entomologiske Forening.

Det kom etter at utvidelsesforslaget var sendt på høring, tilbud om ytterligere utvidelse av området. Dette tilleggsforslaget ble ettersendt til høringspartene.

Trøgstad kommune ser positivt på utvidelsen av naturreservatet og mener det bør gjøres en vurdering av muligheter for tilgjengelighet i forbindelse med utvidelsen.

Statens Vegvesen viser til at det utvidede forslaget av 11.03.2011 vil grense opp mot fylkesvei 115. Vegvesenet er avhengig av å kunne drifte og vedlikeholde veinettet, herunder klippe vegetasjon, salte (med mulig saltavrenning til reservatet) og eventuelt stabilisere veiskråning. Denne veistrekningen har en sikkerhetssone på 6 meter, i tillegg tilsier standard ved erverv ytterligere 2 meter. Statens Vegvesen mener reservatet ikke bør komme i konflikt med dette arealet. Dersom dette kan godtas, har Vegvesenet ingen innvendinger mot forslaget.

Telenor Eiendom Holding AS forutsetter at verneforslaget ikke blir til hinder for drift av telekommunikasjonsanlegg og at det gis rom for endringer Telenor har behov for, samt at det ikke legges begrensninger i nødvendig trafikk og transport for Telenor.

Direktoratet for mineralforvaltning har ikke registrert bergrettigheter eller mineralske forekomster i det berørte området, men tar forbehold om mulige fremtidige aktiviteter i forbindelse med direktoratets ansvarsområde, herunder aktiviteter som hjemles i mineralloven § 8.

Statnett har ikke eksisterende eller planlagte anlegg i området.

Norges vassdrags- og energidirektorat kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med vassdrags- og energiinteresser, og viser for øvrig til felles brev fra DN og NVE av 03.11.2004 om forholdet mellom vassdrags-/energinlegg og verneområder.

Statens landbruksforvaltning fremholder at reservatutvidelsen neppe vil medføre driftsmessige ulemper for tilgrensende landbruksarealer og har ingen merknader til verneforslaget.

En hytteeier som ved utvidelsen av reservatet vil få adkomst gjennom reservatet, ga innspill i forkant av høringen og ba om en mindre grensejustering. Justeringen ble foretatt før høringen i samråd med eier av gnr. 50 bnr. 1. Hytteeieren bekrefter i sin høringsuttalelse 14.3.2011 at justeringen er i tråd med hans ønske.

En annen hytteeier med tomt gnr. 50 bnr. 8, som i nordvest grenser til høringsforslagene, har bedt om en mindre grensejustering for å muliggjøre en utvidelse av tomten ved kjøp av tilleggsareal.

Fylkesmannens vurdering og tilråding:

Trøgstad kommune er forvaltningsmyndighet for Strønes naturreservat. Fylkesmannen vil stille seg positiv til å delta ved en vurdering av tilgjengeligheten til reservatet i samarbeid med kommunen og berørte grunneiere.

Det vil etter fylkesmannens vurdering ikke medføre vesentlige ulemper for vernet at grensen trekkes 8 m fra fylkesveien. Verneforslaget justeres i tråd med dette.

Det er ikke kjent eksisterende eller planlagte telekommunikasjonsanlegg i det berørte området.

Det er pr. i dag ikke kjent forekomster i området som berører direktoratets ansvarsområde.

Fylkesmannen mener ønsket om en grensejustering fra hytteeierne bør imøtekommes og har omarbeidet verneforslaget i tråd med dette i samråd med de berørte.

Til avgrensningen av verneområdet:

- Det foretas ytterligere en mindre arealreduksjon samme sted for å få en høyspentlinje helt ut av verneforslaget.

Til verneforskriften:

- En trasé godkjent for bruk av hest på gnr. 49 bnr. 1 er tegnet inn på vernekartet. Det tilrås tatt inn en bestemmelse om dette i forskriften (§ 5, 2. ledd nr. 2, 2. punktum).
- Bestemmelsen om vedlikehold av veier og stier (§ 4 nr. 6) er omformulert og er nå direkte knyttet til traseer inntegnet på vernekartet.
- Forskriften er omarbeidet for å følge den nå gjeldende forskriftsmal. Dette har ikke medført innholdsmessige endringer av betydning.
- Et tilgrensende areal med tidligere, delvis gjengrodd, beitemark på gnr. 49 bnr. 1 er holdt utenom verneforslaget. Her er det aktuelt å gjenoppta beiting. Fylkesmannen tilrår at beiting ikke skal være tillatt i reservatet. Beiting og husdyrtråkk i reservatet utenom fastsatte traseer vil etter Fylkesmannens mening være i strid med verneformålet, da det i vesentlig grad vil påvirke naturlig skogflora og skogbunn. Beiting er ikke tillatt i det eksisterende reservatet.
- Eier av gnr. 49 bnr. 1 forutsetter at vern ikke vil være til hinder for en eventuell framtidig trasé for bruk av hest fra inntegnet sti i sør til enden av den søndre av de to hytteveiene i reservatet. Dette vil bl.a. kreve at det anlegges en enkel bro over bekken. Fylkesmannen mener at dette kan gjøres uten vesentlige ulemper for verneverdiene. Det er imidlertid pr. i dag ikke inngått noen avtale mellom de berørte grunneierne om en slik eventuell trasé, og fylkesmannen finner det derfor ikke riktig å ta inn en egen dispensasjonsbestemmelse om dette i forskriften. Etter fylkesmannens vurdering vil tiltaket kunne godkjennes med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Saken vil måtte bli behandlet av Trøgstad kommune som forvaltningsmyndighet.

Fylkesmannen anbefaler utvidelsen av Strønes naturreservat og revisjonen av verneforskriften slik forslaget er oversendt Direktoratet for naturforvaltning.

Direktoratets tilråding: Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og

avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften. Direktoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Strønes naturreservat.

Miljøverndepartementets tilråding: Område nr. 10 Strønes grenser til Øyeren som reguleringsmagasin for vannkraftproduksjon.

Det er avklart med Olje- og energidepartementet at en forutsetning for vernet er at den foreslåtte utvidelsen av Strønes naturreservat ikke vil bli til hinder for den pågående justeringen av manøvreringsreglement for innsjøen Øyeren. Dette vil trolig ikke bli noe problem, da det i justeringen er aktuelt med kun små justeringer (få desimeter) av HRV samtidig som de viktigste verneverdiene i Strønes naturreservat er knyttet til skogen og ikke til strandsonen mot Øyeren.

MD slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår at Strønes naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift nr. 4726 av 11.12.1981 om fredning av Strønes naturreservat, Trøgstad kommune, Østfold fylke.

2. Fjella naturreservat (utvidelse) i Rakkestad og Marker kommuner, Østfold fylke.

Nytt verneareal 16 447 daa, hvorav 12 411 daa produktiv skog. Nytt totalareal 17 082 daa.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Det foreslåtte naturreservatet ligger sørvest for Ørje og vest for Øymarksjøen i Marker og Rakkestad kommuner. De eksisterende Storlimosen naturreservat og Svenken naturreservat foreslås innlemmet i det nye naturreservatet.

Det foreslåtte verneområdet består av to delområder, og som er registrert hver for seg, slik at det ikke foreligger noen samlet beskrivelse og vernevurdering av hele området.

Den nordre delen nord for Frønessjøen - Krokstjern utgjør ca 5 km² med småkupert terreng, med lange nord-sør-gående dalganger og lave åsrygger imellom, fra Frønessjøen 179 moh i sør til Søndre Stangevarde 277 moh i nordvest. Mesteparten dekkes av fattig furu- og barblandingskog; lavfuruskog, bærlyngskog og knausfuruskog. Nede i hellingene kommer det inn mer gran, og renere granskog inntar mindre arealer nede i bratthellinger og bekkedaler. Denne er mest av blåbærtype, men i tilknytning til østvendte brattskrenter finnes også små rikere felt med lågurtskog, rikere mose-barmatte-blåbærskog, så vidt er også observert et parti rik rasmarksskog med lind. Mange steder inngår spredt til en del gammel osp i granskogen, i tillegg til enkelte andre løvtrær. Små fragmenter av høgstaudeskog finnes i søkk. Fattig og lokalt intermediær sumpskog (gran, bjørk, svartor, gråor) finnes spredt. Myrene i området er av varierende utforminger, mest fattige, men også intermediær-rik myr inngår.

Storparten av skogen er gammelskog, men tidligere plukk- og gjennomhogster har vært omfattende. Mye av furuskogen er nokså gammel, med halvgamle trær og stedvis en god del død ved spredt. Det meste av granskogen er i sein optimalfase til tidlig aldersfase, lokalt i begynnende oppløsningsfase med mye nydannet læger, men det finnes også mindre felt med mer heterogen gammelskog der det inngår litt grovere trær og er til dels mye dødved i ulike nedbrytningsstadier. Stedvis er det en del gammel og grov osp i granskogen, stedvis også noe læger av osp og andre løvtrær. Gammel naturskog, med biologisk gamle trær og høy kontinuitet i død ved, mangler imidlertid. Østre del er mer påvirket; den eldre skogen her er mest ordinær eldre skog fattig på død ved, og det er en del ungskogsfelt.

Den søndre delen – Svenken – ligger i Rakkestad kommune. Topografien er rolig, med slake rygger som stiger mot nordøst, og som omgir Svenken myrreservat. Flere mindre myrpartier inngår mellom de slake ryggene. Innenfor området varierer høydespennet mellom ca. 140 til 200 m.o.h. Berggrunnen vest for reservatet er glimmergneis, glimmerskifer og amfibolitt. Det meste av reservatet og området øst for dette er diorittisk til granittisk gneis, migmatitt. Mens myra som utgjør reservatet og andre myrer består av torv, er det lite løsmasser i det resterende arealet, stedvis bare et tynt løsmassedecke og fjell i dagen. Fattige vegetasjonstyper dominerer hele området. På ryggene er det furuskog med noe innslag av mindre skjørtegraner, med lavfuruskog på de skrinne kollene, og en mosaikk med røsslyng-blokkebærfuruskog, bærlyngskog og mer

blåbærdominert skog i de rikeste partiene og myrstrenger med fattigmyr som splitter opp furuskogen. I forbindelse med de større myrene forekommer partier med småvokst furumyrskog. På koller og rygger er furuskogen åpen og lite sjiktet, kun med enkelte smågran, småbjørk og einer under furuene. På friskere mark kan furuskogen være flersjiktet, med eldre furuer opp til 40 cm i øverste sjikt, med småvokst bjørk og ung gran under, og med småtrær og mye einer, samt trollhegg i busksjiktet. Mye av den gamle furuskogen er i aldersfase, hvor trærne har nådd sin maksimale høyde, og hvor livskraften er satt ned hos en del trær. Død furuved finnes som spredte innslag av gadd og læger i furubestand. Det ble ikke funnet betydelige konsentrasjoner av død ved. Artsmangfoldet er generelt fattig med en karplanteflora med arter hovedsaklig knyttet til fattige vegetasjonstyper. Det er ikke påvist arter som indikerer skoglig kontinuitet, høye naturverdier eller rikt arts mangfold. Mangel på skoglig kontinuitet i tillegg til dominans av artsfattige vegetasjonstyper tilsier at det ikke kan forventes mange krevende arter innenfor området. Myrene og furuskogen er levested for flere fuglearter, bl.a. nattravn, trane, storfugl og jerpe.

Det søndre området, Svenken, vurderes samlet sett som et lite variert område med fattig furu-skog i mosaikk med fattigmyrer. Det er lite kontinuitet i skogen, og deler er nylig hogstpåvirket. De eldste furuene kan nok komme opp i aldre på mer enn 100 år. Artsmangfoldet er fattig, og ingen arter som signaliserer skoglig kontinuitet eller høye naturverdier ble påvist. Området Svenken oppfyller ingen generelle eller regionale mangler ved dagens skogvern. Det vurderes imidlertid som en fordel for eksisterende reservat om en kantsone med skog rundt myrreservatet sikres.

Det nordre området har relativt store regionale naturverdier. Det er ganske stort, med hovedsakelig gammelskog, variasjonsbredden er relativt god, spesielle kvaliteter er knyttet til fuktig gammel granskog med gammel osp, granskog med mye dødved, rikere lågurt- og mose-barmatte-blåbærgranskog, større arealer eldre furuskog med en del død ved, og til spesiell myrvegetasjon. Artsmangfoldet er fattig på mesteparten av området, men samtidig finnes mindre partier med et regionalt sjeldent arts mangfold, og området skiller seg i Østfold-sammenheng ut som spesielt – med interessante arter både av myrkorrhizasopp i rik granskog, epifyttisk lav på osp (lungeneversamfunnet), og området er også viktig for fugl. Med 12 rødlistearter (2 VU, 10 NT) (2 jordboende sopp, 6 vedlevende sopp, 3 lav, 1 karplante), samt i tillegg 2 fugl, ligger området høyt sammenliknet med andre skogområder i regionen. Området oppfyller bare i begrenset grad viktige mangler ved skogvernet.

Den nordre delen av området mangler naturverdier på nasjonalt nivå, men trolig er dette et av de mest verdifulle skogområdene i indre Østfold. Til sammen danner dette et stort sammenhengende gammelskogsområde i indre del av Østfold som har store vernekvaliteter. I tillegg er det store vernekvaliteter knyttet til myrer i området.

Formålet med naturreservatet er å bevare et større område med eldre furu – og granskog med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Reservatet er et referanseområde for denne naturtypen og er av naturvitenskaplig verdi. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold med forekomst av sjeldne og sårbare arter og naturtyper. Området har stor verdi for naturopplevelse og friluftsliv.

Planstatus: Området er avsatt som LNF-område i kommunens arealplan.

Inngrepstatus: Det er tre mindre hytter i området og en hvilekoie med stall fra den tid hestedrift var vanlig i skogområdene. Det går en skogsbilveg inn i området fra NØ. Denne kan benyttes til nødvendig transport til hyttene og frakt av felt hjortevilt. Plassen Klemma inngår ikke i verneforslaget, men en adkomstveg frem dit ligger innenfor. To tjern (Kroktjern og Liesetertjern) inngår i en gammel regulering. Denne reguleringen kan videreføres som tidligere.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Marker kommune, Eidsberg kommune og Østfold fylkeskommune, Marker o-lag, OL Flaggtreff, Marker Historielag, Øymark JFF, Den Norske Turistforening Indre Østfold, Kanalmuseet, Havass BA, Viken Skog BA, Østfold skogselskap, Østfold Bondelag, Østfold bonde – og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, NJFF Østfold, NOF Østfold, Østfold Botaniske forening, Østfold Entomologisk forening, Interessegruppa Mer Villmark Nå, Østfold O-krets, Fortum distribusjon AS, Hafslund Nett AS, Østfold Energi, Rakkestad Energiverk AS.

Marker kommune slutter seg til forslaget til vern av fjella naturreservat i Marker og Rakkestad kommuner. Kommunen viser til at området har stor verdi for friluftsliv og naturopplevelse og vil ha ytterligere en tursti (Halsveien) og ei skiløype som tidvis blir oppkjørt i området Djuptjern-Lisetertjern-Krokvannet-Svartvannet inntegnet på vernekartet. Kommunen viser til at det er navneforveksling mellom to tjern i området og ber om at dette rettes på vernekartet. Kommunen påpeker videre at et areal av det foreslåtte naturreservatet også inngår i planområdet for et vindkraftverk i Marker.

Rakkestad kommune uttaler seg som grunneier og går inn for at det aktuelle arealet i kommunens skog blir varig vernet og inngår i det foreslåtte naturreservatet.

Østfold fylkeskommune er positive til opprettelsen av reservatet som vil bidra til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde. Fylkeskommunen ser svært positivt på skogvern basert på frivillighet.

Direktoratet for mineralforvaltning påpeker at forholdet til mineralske ressurser ikke er omtalt i verneforslaget. Databasene til Norges geologiske undersøkelse har pr. i dag ingen registrerte mineralske forekomster eller tildelte bergrettigheter etter mineralloven i det aktuelle området og har heller ikke opplysninger om gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre spor etter mineralvirksomhet. Direktoratet mener at verneforskriften bør åpne for: a) ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske ressurser (jf. §8 i mineralloven), b) ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak og c) tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Språkrådet har ingen merknader til navnet *Fjella naturreservat* og viser til at dette er et navn som er kjent og brukt om området der naturreservatet ligger.

Statnett viser til at planene ikke berører Statsnetts eksisterende, planlagte (meldte) ledninger eller stasjoner i området.

Interessegruppa Mer Villmark Nå er svært positiv til at reservatet opprettes og viser til at dette vil sikre naturverdier i skog som er under sterkt press på grunn av skogbruk og generell arealnedbygging og/eller omdisponering. I Fjella vil store sammenhengende arealer sikres og det er særlig viktig i det fragmenterte skoglandskapet i fylket. Reservatet vil også sikre viktige opplevelsesverdier knyttet til skog. Interessegruppa er på prinsipielt grunnlag mot at jakt, fangst og fiske, med unntak av vanlig fritidsfiske med stang, kan foregå i vernede områder. De mener at Fylkesmannen skal være forvaltningsmyndighet for reservatet. Avslutningsvis peker Interessegruppa på at det allikevel er langt til uttalt mål for andelen vernet skogsmark på landsbasis er nådd.

Rakkestad Bondelag, Degernes Bondelag og Marker Bondelag har avgitt felles uttalelse. De mener at frivillig vern av skog er akseptabelt, men at prinsippet om frivilligheten må være uomtvistelig og at den enkelte grunneier ikke på noen måte må føle seg tvunget eller forpliktet til å inngå en avtale om frivillig vern. For Rakkestad-delen av verneforslaget mener bondelagene at området ikke kvalifiserer til varig vern utover eksisterende Svenken naturreservat. Dette begrunnes med at det drives aktivt skogbruk i området og at det i liten grad består av eldre furu – og granskog. Dette gjør også at området har liten verdi i forhold til naturopplevelse og friluftsliv.

Marker Historielag viser til at det er betydelige kulturhistoriske interesser i området. En tursti – som delvis går i en gammel hulveg til Halden – som krysser deler av området fremgår ikke på vernekartet. Historielaget ønsker å rydde og merke denne også fordi den har stor historisk verdi. Det er tre nedlagte husmannsplasser i Marker-delen av området, en sagruin og noen fløterenner. Historielaget ønsker å ha muligheten til å kunne merke disse med enkle opplysningsskilt.

Marker orienteringslag ønsker å opprettholde de skiløypene og turstiene som er inntegnet på Turkart for Fjellaområdet. Det ble foretatt en nøye vurdering av temaet i forbindelse med at turkartet ble revidert i 2011. En målsetting i dette har også vært å kanalisere bruk av terrenget slik at naturopplevelsen og slitasjen balanserer best mulig. Orienteringslaget ønsker noen flere stier/turveger inntatt i vernekartet og viser også til uttalelsen fra Historielaget som de samarbeider med. Man sier at vedlikehold av skiløyper og turstier medfører noe bruk av eksisterende veinett til transport av utstyr og personell og at dette skjer etter avtale med grunneier. Arbeidet gjøres stort sett på dugnad. De ønsker dispensasjonsmuligheten i §7-8/10b som omhandler opprusting av løypetraseer og nødvendig motorferdsel i den forbindelse flyttet til §6 – Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene. Laget sier i uttalelsen at det kan ”synes tungvint å måtte søke om dispensasjon til ovennevnte formål for hver enkelt dugnad”. Skiløypene prepareres i dag med snøskuter og enkel spormaskin. Det finnes i dag nyere maskiner som kan være aktuelle å bruke.

Disse krever ikke bredere traseer og er skånsomme mot underlaget. På denne bakgrunn foreslås forskriften endret til å åpne for andre prepareringsmaskiner enn snøskuter.

Øymark Jeger – og fiskerforening ser positivt på planene om et naturreservat i Markers del av Fjellaområdet – de håper at reservatet opprettes og bevarer området urørt. Foreningen har i over 60 år kultivert fiskevann og tjern i det aktuelle området som er attraktivt for friluftsliv og sportsfiske. De ønsker å fortsette fiskekultiveringen som før. En stor del av vannene i området er kalket. En virksomhet som begynte på slutten av 1970-tallet. Mye av virksomheten består i å opprettholde ørretbestander i alle vann det er mulig, bl.a. ved utsetting av ørret, innhenting av stamfisk og drift av eget settefiskanlegg/ørretklekkeri. Området har svært begrenset naturlig yngelproduksjon av ørret. Foreningen er avhengig av skogsbilveiene for transport av settefisk, fangst av stamfisk mv. De benytter også elgtrekker til transport av settefisk til enkelte vann. Til utsetting av fisk er blitt benyttet båt (uten motor) i fire nevnte vann. Videre ønsker de å fortsette med kalking og som nevnt videreføre arbeidet med utsetting av ørret og fangst av stamfisk. Foreningen ber om at forskriften utformes slik at mye av virksomheten kan fortsette.

En enkeltperson mener at verneforslaget må forandres. Dersom naturen skal vernes må all jakt, fiske, bålbrenning og all ferdsel av mennesker forbyes. Han mener at naturen i Fjella nå må få hvile. Fuglebestandene er snart utryddet og gjenlevende dyr er stresset. Han mener at tunge firehjulstrekkere som henter ut elg er utidig – det settes dype, knusende hjulspor.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Fylkesmannen viser til at Marker kommune mener at området har stor verdi for friluftsliv og naturopplevelse og vil ha ytterligere en tursti (Halsveien) og ei skiløype som tidvis blir oppkjørt i området Djuptjern-Lisetertjern-Krokvannet-Svartvannet inntegnet på vernekartet. Kommunen viser til at det er navnforsvelling mellom to tjern i området og ber om at dette rettes på vernekartet. Kommunen påpeker videre at et areal av det foreslåtte naturreservatet også inngår i planområdet for et vindkraftverk i Marker.

Flere av høringspartene har tatt opp friluftslivinteressene herunder spørsmålet om stier og løyper i området. Viser til kommentarer om dette under uttalelsen til Marker orienteringslag.

Navnforsvellingen på kartet er rettet opp. Planområdet for vindkraftverket overlapper ikke, men grenser inntil den foreslåtte reservatgrensen.

Vedrørende mineralske ressurser vil Fylkesmannen bemerke at det i forbindelse med etablering av verneområder er ressurser relevante i forbindelse med erstatningsspørsmålet som blir vurdert inngående. Spørsmål om ev. andre ressurser fremkommer i prosessen, herunder høringen.

Verneformålet er å bevare naturen mest mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som vil være i strid med dette overordnede målet. Det er således ikke aktuelt å lete etter mineralske forekomster med tanke på utnyttning i et evt fremtidig naturreservat. Fylkesmannen kjenner heller ikke til slike spor etter gammel virksomhet i området. På denne bakgrunn vil Fylkesmannen ikke anbefale endringer i den foreslåtte verneforskriften.

Fylkesmannen legger til grunn at jakt og fiske normalt kan utøves i skogreservater i Norge og ser ikke grunn til å foreslå endringer i dette tilfellet. Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som blir forvaltningsmyndighet i dette området. Fylkesmannen er i dag forvaltningsmyndighet i de fleste naturreservatene i fylket, men det er mulighet for interesserte kommuner å søke om å bli forvaltningsmyndighet.

Fylkesmannen kan bekrefte at det fremlagte høringsforslaget helt er basert på frivillige løsninger med de berørte skogeiere. Det er en del yngre skog særlig i Rakkestad-delen av forslaget. I siste fase av forhandlingene med berørte grunneiere ble det imidlertid tatt ut et betydelig areal lengst i sør dominert av yngre skog. Ellers vil Fylkesmannen bemerke at dersom det skal fremmes større verneforslag i skog i Østfold vil det antagelig ikke være mulig å unngå at arealer med yngre skog inngår. Også arronderingsmessige hensyn kan føre til at arealer med yngre skog innlemmes.

Fylkesmannen mener at forekomstene av yngre skog ikke i vesentlig grad reduserer verneverdiene i reservatforslaget. På lang sikt vil verneverdiene styrkes. Fylkesmannen viser også til de miljøfaglige undersøkelser som bl.a. er gjort i 2008 av Biofokus av skogforekomstene i denne del av reservatforslaget.

Fylkesmannen viser til at hulveger, gamle husmannsplasser, fløterenner mv. er kulturminner. Dette tema er ivarettatt i forskriftens §7-2. Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til kulturminnetiltak, herunder informasjon, som nevnt av Historielaget. At slike tiltak inngår i §7 gir forvaltningsmyndigheten en viss kontroll. Fylkesmannen er innstilt på å håndtere dette smidig og

imøtekomme. Det kan for eksempel lages en enkel plan over hvilke tiltak som ønskes gjennomført og legge denne til grunn som alternativ til å fremme enkeltsaker. Tiltakene kan så gjennomføres uten videre avklaring med forvaltningsmyndigheten. Fylkesmannen vil således ikke anbefale endringer i forskriften på dette område.

Fylkesmannen vil imøtekomme ønsket om å legge flere turstier og skiløyper inn på vernekartet og vil legge det reviderte turkartet til grunn. I denne forbindelse er også kommunens ønske om Halsveien og en angitt skitrase imøtekommet - likeledes Historielagets innspill om Halsveien.

O-laget ønsker bestemmelsen om opprusting av løypetraseer (§7-8) og nødvendig motorferdsel i den forbindelse (§7-10b) flyttet til §6-generelle unntak fra ferdselsforbudet. At denne type virksomhet inngår i §7 gir forvaltningsmyndigheten en viss ønsket kontroll. Fylkesmannen vil imidlertid imøtekomme friluftinteressene ved å håndtere dette på en smidig måte, for eksempel kan det gis flerårige dispensasjoner. Fylkesmannen imøtekommer ønsket om å åpne for andre prepareringsmaskiner enn snøskuter og anbefaler endring av forskriften på dette punkt.

Fylkesmannen legger til grunn at fiskekultivering kan fortsette omtrent som tidligere. I utgangspunktet rammes kalking av vann, utsetting av ørret og innhenting av stamfisk av bestemmelsene, jf. §3. Fylkesmannen mener at kalking i samsvar med Kalkingsplan for Østfold, utsetting av ørret av stedegen opprinnelse i aktuelle vann og innhenting av nødvendig stamfisk fra området til eget settefiskanlegg kan videreføres. Foreningen benytter skogsbilvegen for transport av settefisk og fangst av stamfisk og elgtrekker for videre transport frem til de aktuelle vann og det er benyttet båt uten motor til selve utsettingen i fire vann i området. For å ha en viss kontroll med virksomheten vil fylkesmannen ikke anbefale endringer i forskriften, men ønsker å være imøtekomme i forhold til disse interessene ved å håndtere dette saksområdet på en smidig måte. Det kan for eksempel lages en enkel plan over hvilke tiltak som ønskes gjennomført (jf. §7-3) og legge denne til grunn som alternativ til å fremme enkeltsaker. I en slik plan kan transportbehovet defineres. Det kan gis flerårige dispensasjoner.

Mht. regulering av jakt, fiske, bålbrekking og ferdsel vil Fylkesmannen bemerke at verneforslaget er i samsvar med statlig politikk og føringer for denne type verneområder. Fylkesmannen mener at avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn er ivarettatt på en god måte. Fylkesmannen foreslår ingen endringer i avgrensningen. En justering foreslås i verneforskriften i § 6 nr. 4: "Preparering av skiløype inntegnet på vernekartet med snøskuter *eller andre prepareringsmaskiner med tilsvarende bredde.*"

Vernekartet foreslås justert ved at følgende to nye stier/løyper markeres på kartet:

- Halsveien legges inn som tursti på kartet.
- En skiløype som tidvis blir oppkjørt i området Djuptjern- Lisetertjern-Krokvannet-Svartvannet legges inn på kartet.

Med de foreslåtte justeringer tilrår Fylkesmannen at naturreservatet opprettes.

Miljødirektoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Direktoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Fjella som naturreservat.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår at Fjella naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 0017 av 22.12.1978 om fredning av Storelimosen naturreservat, Marker kommune, Østfold fylke og forskrift nr. 0012 av 22.12.1978 om fredning av Svenken naturreservat, Rakkestad kommune, Østfold fylke.

3. Nordre Brynsåa naturreservat, Øyer kommune, Oppland fylke.

Totalareal 367 daa, hvorav 354 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Nordre Brynsåa utgjør en markert, djup nedskåret bekkekløft i Gudbrandsdalens østside, rett sør for Øyer kirke, ca. 17 km nord for Lillehammer. Bratte bergheng finnes på stedvise berghamre og

opp lia på vestsida. Langs bekken er bergvegger stort sett forekommende på kløftas aller trangeste partier, ellers er lisidene for det meste nokså jevne. Midtpartiet har et nokså åpent preg med flat og opptil 60m bred grovsteinet bunn. Bekken har en nokså liten vassføring som stort sett faller rolig og jevnt gjennom kløfta. Enkelte små stryk og fossefall finnes lokalt i kløftas trangeste partier. Berggrunnen består av mørk grå sandstein i veksellag med skifer. Løsmassedekket er nokså tjukt med mest grovkornet materiale. Området ligger hovedsakelig i mellomboreal vegetasjonssone med noe areal i sørboreal sone i nedre deler og i varme vestvendte lier. Nordre Brynsåa er dominert av rike og frodige vegetasjonstyper, karakteristisk for kløftene i Sør-Gudbrandsdalen. Kløftebunnen og nedre del av lisidene er preget av uvanlig frodig gråor-heggeskog i veksling med løvrik høgstaudegranskog. Stedvis på flatere partier i midtpartiet kan strutseving dominere totalt over store arealer. Opp på solsiden blir lågurtskog gradvis mer dominerende. Selje, bjørk og rogn samt noe osp står vanlig i granskogen. Stedvis finnes mer vegetasjonsfattig rasmare. På skyggesiden går høgstaudegranskogen et godt stykke opp i lia, før småbregneskog og blåbærskog overtar dominansen. Nedre deler av kløfta har et tydelig beitepreg med mye gras i feltsjiktet.

Skogstrukturen og påvirkningsgraden i kløfta varierer en del, fra ungskog etter flatehogst og halvgammel tett produksjonsskog i nedre halvdel til eldre nokså storvokst granskog i indre deler. Boniteten er generelt høg og skogen er virkesrik. All skog er tidligere hardt påvirket, noe som gjenspeiler seg i liten aldersspredning og nærmest fravær av tydelig gamle trær. Best utviklet er granskogen i indre deler som begynner å gå i sammenbrudd. Nokså mye fersk og noe midlere nedbrutt død ved finnes stedvis i glenner, godt nedbrutte stokker finnes bare svært spredt. Også gråorskog med raskt omløp begynner å danne litt død ved. Død ved og gamle trær av annet lauv finnes kun svært spredt. Nyere hogstinngrep finnes i dalbunnen på østsida av elva. Svært fuktig granskog med trekk av boreal regnskog finnes på de aller trangeste partiene av kløfta (ved Geitryggen og Svingberget). Her finnes også innslag av mineralrike, skyggefulle bergvegger viktig for krevende arter.

Nordre Brynsåa er en nokså stor og velarrondert kløft dominert av rike og frodige vegetasjonstyper karakteristisk for bekkekløftene i søndre del av Gudbrandsdalen. Karplantefloraen i kløfta er artsrik og frodig med en rekke krevende karplanter. Mest interessant er den rødlistede "huldreplanten" skogranke. Lav- og mosefloraen er moderat utviklet med spredte innslag av fuktighetskrevende arter. Artsmessig rikest var trange partier av kløfta, der den rødlistede trådragg fantes spredt på berg sammen med andre signalarter. På små partier, gjerne under beskyttede bergvegger står svært fuktig granskog med trekk av boreal regnskog. I indre deler finnes en del død ved, over gjennomsnittet for kløfter i Sør-Gudbrandsdalen. Artsmessig mest spesielt er de mange sjeldne barksoppene. Et titalls av disse er kun kjent fra færre enn 10 lokaliteter her i landet. Dette elementet skiller Nordre Brynsåa nokså klart fra andre kløfter i regionen. Potensialet for markboende sopp i kløfta er middels høgt, både på frodig mark og under gran i rikere lågurtlier. Den truede vegetasjonstypen høgstaudegranskog finnes på betydelige arealer. I forhold til mangelanalysen for skogvern anses mangelindekkingen som stor.

Formålet med naturreservatet er å bevare en nokså stor og velarrondert bekkekløft dominert av rike og frodige vegetasjonstyper karakteristisk for bekkekløftene i søndre deler av Gudbrandsdalen med en stor ansamling av svært sjeldne barksopper.

Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. I reservatet forekommer bl.a. sjeldne skogtyper som bekkekløft, boreal regnskog, høgstaudegranskog og rik lågurtskog i tillegg til berg- og rasmarevegetasjon og gråor-heggeskog. Reservatet har en artsrik og frodig karplanteflora med bl.a. "huldreplanten" skogranke.

Planstatus: Området er vist som landbruk, natur og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen.

Inngrepstatus: Det finnes en traktorveg og stier i tillegg til to uttak for vatningsanlegg (i de nedre deler) innenfor området.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til berørte grunneiere, Nordre Land kommune, Søndre Land kommune, Ringerike kommune, Gausdal kommune, Sel kommune, Østre Toten kommune, Skjåk kommune, Øyer kommune, Oppland Fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Mjøsen Skog BA, Viken Skog BA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og

Småbrukarlag, FNF Oppland, FNF Buskerud, Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundet i Buskerud, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Buskerud botaniske forening, Ringerike soppforening, Oppland Orienteringskrets, Buskerud Orienteringskrets, Oppland skikrets, Buskerud skikrets, Ringerike Turistforening, Statens vegvesen Region øst, Statens vegvesen Region sør, Forsvarsbygg, Eidsiva Energinett, VOKKS Nett AS, Eidefoss Nett, Gudbrandsdal Energi AS, Skjåk Energi, Ringeriks-Kraft AS.

Språkrådet tilrår skrivemåten *Nordre Brynsåa* i samsvar med anbefalt skrivemåte i Sentralt stedsnavnregister.

Fylkesmannens vurdering og tilråding: Fylkesmannen slutter seg til anbefalingen fra Språkrådet. Den nye skrivemåten er tatt i bruk i denne tilrådingen. Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Nordre Brynsåa naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområde, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Nordre Brynsåa som naturreservat.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår at Nordre Brynsåa naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. Ytre Lauvrak naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder fylke.

Totalareal 409 daa, hvorav 403 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Verneforslaget følger toppryggen Klefjellet-Åsen i nordkanten, og fanger opp hele åspartiet Kvævnatten i vest. I nedkanten går grensen ned til bekken i vest, og (nesten) ned til innmarka i midtpartiet og i øst.

Området utmerker seg med mye gammel eikeskog, særlig eikeskogen i toppområdet av Åsen har betydelig naturskogspreget, med mange gamle, knortete, småvokste eiker, og også noen grovere (50-60 cm diam.), delvis hule eiker. Mange av de gamle eikene er drapert med lyse hengelaver, inkludert en del blomsterstry. Eika har alle trekk av å være svært saktevoksende her, og de eldste antas å være 400-600 år gamle. Enkelte eikegadd forekommer også, men det er få eikelæger. Også i den store eikelia mellom Åsen og Kjøfjellet er det en del gamle eiker, både småvokste og enkelte grovvokste, hule og hist og her noen eikegadd. En del av eika her er svært småvokst, nærmest eikekratt. Selv om en del av disse trolig ikke er veldig gamle, får de fort en del gammelskogstrekk", med knortete stamme, avskallende barkskjell, døde greiner og mye lav-epifytter pga. ekstremt tørkestress.

Også den rike, brattlendte lindeskogen i øvre del har et visst gammelskogspreget, med mange gamle, grove, høyvokste trær, og flere av de flerstammete lindeindividene er sannsynligvis flere tusen år gamle (selv om den enkelte stamme ikke er så gammel). Læger av lind og alm forekommer. Øverst på et lite plåtå/lite skard under Åsen er det også noe gammel osp og enkelte ospelæger.

Gammelskogspreget avtar nedover i lia. I den nederste delen mot enga på Kvæven er det preget av tidligere hagemarkskog som tidligere kan ha vært mer åpen og/eller har vært hogd en del, og som nå er under tilgroing med ungskog dominert av osp, selje, spisslønn, men også noe eik. Nederst lengre øst er det også et visst hagemarkspreg på skogen, men den er en mer lukket, eikedominert skog. Mangelen på gran i de nedre deler her kan nok skyldes at dette treslaget har vært tatt ut tidligere da dette ble brukt som beiteskog. Et parti ned mot vestre del av enga på Kvæven er i dag plantet, yngre granskog på tidligere (edel)lauvskogsmark.

Furuskogen på Kvævnatten helt i vest og under Kjøfjellet i virker middels gammel, trolig med dominerende furugenerasjon på 120-150 år (og få eldre trær). I den sør-vendte skråningen av Kvævnatten mot Heimrebekken er det yngre furuskog. Noen få furugadd og læger er også

observert i de minst utilgjengelige delene oppunder Klefjellet. Enkelte furutrær på knauser (vridde, småvokste, med store barkskjell) antas å være over 200 år. Enkelte grove einerbusker (inkl. enkelte store søyleeiner) er også svært gamle i liene her.

Edellauvskogen utmerker seg med et artsrikt mangfold med mange sjeldne og rødlistede arter. Spesielt den gamle, rike eikeskogen og den rike lindeskogen er hotspot-habitater for mange rødlistearter. Karplantefloraen er rik, særlig i de rikeste eikepartiene og i lindeskogen under Åsen. Her er mye blåveis, myse, og rikelig av kravstore erteblomstrede som vårerteknapp og svarterteknapp. Dog mangler noen kravfulle edellauvskogsplanter som skogfaks og lundgrønnaks. Under denne lindeskogen er det også en god bestand av alm (rødlistet).

Det er registrert store forekomster av sjeldne og rødlistede vedboende sopp knyttet til eik, med mer enn 10 forekomster av ruteskorpe og stubbeflathatt og flere enn 3 forekomster av eikegreinkjuka, dessuten mange forekomster av den sjeldne eikenarreskål. Et par forekomster av begerfingersopp er gjort på ospelæger. Det er videre registrert 7 rødlistede jordboende sopp, bl.a. lundvokssopp, kremlevokssopp, fiolett greinkøllesopp, rødtuppsopp samt flere slørsopper, alle knyttet til rik lågurteikeskog og rik lindeskog. Disse rike partiene huser trolig minst det dobbelte antall av jordboende rødlistearter.

Den epifyttiske lavfloraen er velutviklet på gamle (edel)lauvtrær. Det er svært mye lyse hengelaver på gammel, knortete eik og på mange lindetrær, og særlig eikekronene huser store forekomster av blomsterstry. Almélav er registrert på tre gamle eiketær. I de rikeste partiene på Åsen er det også store forekomster av lungenever, dessuten forekomster av sølvnever, kystnever og skrubbenever; mest på eik, men også en del på spisslønn og alm, og litt på lind. Det er også et videre potensiale for rødlistede lavepifytter, særlig av knappenålslav på gammel eik (ikke uttømmende registrert). Området har unike kvaliteter, og utgjør et av de største, rikeste, mest varierte og mest verdifulle edellauvskogsområdene i indre Agder. Av særlig verdi er større arealer med gammel lågurteikeskog og blåbæreikeskog med betydelig naturskogspreg, og med innslag av grove, svært gamle, hule eiketær. Ekstremt grove eiker mangler her, men eika er åpenbart svært saktevoksende på mange av de skrinne substratene, og de fleste blir trolig aldri grovere enn ca. 50-60 cm i diameter her. De eldste, lite vitale trærne og eikegaddene vurderes å være ekstremt gamle, anslagsvis 400-600 år. Denne gamle, rike eikeskogen er et utpreget hotspot-habitat både for rødlistearter av jordboende sopp, vedboende sopp, epifyttiske lav, særlig knappenålslav og biller/insekter generelt. Store verdier er også knyttet til den rike, gamle, storvokste lindeskogen her som er hotspot-habitat for rødlistede arter av jordboende sopper, men trolig også for insekter. Ytre Lauvrak vurderes som et særlig verdifullt verneobjekt.

Formålet med naturreservatet er å bevare en sjeldent stor og variert forekomst av gammel, rik og variert edelløvkog med stort innslag eik. Området inneholder en sjeldent rik og stor forekomst av trua, gamle, grove edelløvtrær med tilhørende artsmangfold, især lind, eik og alm. Naturreservatet har særskilt betydning for biologisk mangfold i form av rike forekomster av en rekke trua arter, særlig blant sopp, lav og insekter.

Planstatus: LNF-område i kommuneplanens arealdel.

Inngrepstatus: Et parti ned mot vestre del av enga på Kvæven er i dag plantet, yngre granskog på tidligere (edel)lauvskogsmark. Området brukes til jakt, fiske og annet friluftsliv.

Høring: I tillegg til sentrale høringsinstanser, jf. kap. 6, er verneforslaget sendt på høring til grunneier, Froland kommune, Aust-Agder fylkeskommune, samt til NVE region Sør, NIVA Sørlandsavdelingen, NJFF Aust-Agder, Aust-Agder bondelag, Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Norsk Ornitologisk forening avdeling Aust-Agder, Agder Soppforening, Naturvernforbundet i Aust-Agder, Agder naturmuseum og Botanisk Hage, Aust-Agder turistforening, Agder Historielag, Statens vegvesen Region Sør, Agder energi.

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriften bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter og undersøkelse av mineralske forekomster, ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere mineraluttak og tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

En privatperson bemerker at det bør rettes et par skrivefeil side 3 (*Åmli* rettes til *Froland*) og side 10 («opp til Kveven» rettes til «opp fra Kveven»).

Froland Jeger og Fiskeforening ønsker å forandre ordlyden i § 6 punkt 3 der det står at det er krav om lett beltekjøretøy. Foreningen mener de nasjonale lover for uttransport av hjort og elg med motorredskap under jakt skal gjelde også i reservatet.

NJFF Aust-Agder ønsker å forandre ordlyden i § 6 punkt 3 der det står at det er krav om lett beltekjøretøy. Her ønsker forbundet at det stod lett egnet kjøretøy.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Direktoratet for mineralforvaltning: Fylkesmannen har forståelse for at Direktoratet ønsker å ivareta potensielle muligheter for utvinning av mineralske ressurser i området. Fylkesmannen er imidlertid av den oppfatning at så lenge det ikke foreligger konkrete funn som er planlagt utnyttet, eller konkrete anlegg man ønsker å ivareta eller vedlikeholde på vernetidspunktet, så gir § 8 *Generelle dispensasjonsbestemmelser* tilfredsstillende mulighet for behandling av potensielle, fremtidige saker innenfor interessefeltet, herunder behov for ferdsel. Vi tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer knyttet til mineralske ressurser.

NJFF Aust-Agder og Froland Jeger og Fiskeforening: Fylkesmannen kan forstå at NJFF Aust-Agder og Froland Jeger og Fiskeforening ønsker å hente ut jaktutbytte av elg og hjort uten spesifikke restriksjoner på bruken av type kjøretøy. Fylkesmannen mener det imidlertid er vesentlig at eventuell uttransportering av jaktutbytte kun skjer med lett beltekjøretøy for å minimere varige skader på barmark. Fylkesmannen vil derfor opprettholde ordlyden slik at varige skader på barmark holdes til et minimum.

Fylkesmannen tilrår at området vernes som naturreservat med avgrensning som i høringsforslaget, og anser Ytre Lauvrak som et egnet navn på reservatet.

Miljødirektoratets tilråding: Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet, viser for øvrig til de generelle kommentarene og slutter seg til fylkesmannens tilråding og vern av Ytre Lauvrak som naturreservat.

Miljøverndepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår at Ytre Lauvrak naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Miljøverndepartementet tilrår:

Forskrifter om vern for 4 områder i fylkene Østfold, Oppland og Aust-Agder fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 4).